Διεθνές Συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες

Τόμ. 4 (2015)

Τοπίο: Ιστορίες και πολιτικές αναπαραστάσεις. Διεθνές συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες

Ενσώματη διαλεκτική μετα-μνήμη στην πόλη,
στην ποίηση του Καβάφη

Σωτήρης Χτούρης

doi: [10.12681/visualmarch.3063](https://doi.org/10.12681/visualmarch.3063)

Ενσώματη διαλεκτική μετα-μνήμη στην πόλη, στην ποίηση του Καβάφη

Σωτήρης Χτούρης
Καθηγητής, Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
E-mail επικοινωνίας: htouris@aegean.gr

στην Αναστασία

Στο ποίημα Επιθυμίες του Κωνσταντίνου Καβάφη οι ανεκπλήρωτες επιθυμίες παρουσιάζονται ως σώματα ωραίων νεκρών που δεν εγέρασαν, ταυτίζονται έτσι με την καθαυτό έννοια και το βίωμα του θανάτου. Ο Καβάφης είναι ένας από τους πιο διεισδυτικούς ποιητές και αποκαλυπτικούς μελετητές της επιθυμίας, ως οδύνη, ως αντίφαση αλλά και ως θετικής ή τραγικής ολοκλήρωσης του ατόμου μέσα από την ηδονή ή την άρνηση της ηδονής σε ένα περιβάλλον εχθρικό προς την ιδιαιτερότητά του, αλλά και την πραγμάτωση του εαυτού μέσα από το βίωμα αυτής της ιδιαιτερότητας. Στη δικιά του περίπτωση η ιδιαιτερότητα της επιθυμίας είναι η ομοφυλοφιλική επιθυμία και η απαγορευμένη ηδονή. Θα ήταν όμως κανείς πολύ άδικος αν προχωρούσε στην αισθητική και νοηματική κατανόηση του Καβάφη μόνο μέσα από αυτά τα προσωπικά του ομοφυλοφιλικά βιώματα. Η δύναμη του ποιητικού του λόγου μας επιτρέπει να ξεδιπλώσουμε το βαθύτερο οντολογικό περιεχόμενο της αντίφασης της επιθυμίας στον κάθε άνθρωπο με το ερώτημα αν το δικαίωμα της ύπαρξης μπορεί να υπερβεί στον κοινωνικό κόσμο τους περιορισμούς, την επιτήρηση και τους αποκλεισμούς και να βιώσει αυτό το ιδιαίτερο που του έχει δώσει η 'μοίρα, ή η φύση του'.

«ασκόπως περιπατεί μες την οδό
ακόμη σαν υπνωτισμένος απ' την άνομη ηδονή,
από την πολύ άνομη ηδονή που απέκτησε».
(Εν τη οδώ, Κ. Καβάφης (Ι):σ.84)

Στον κόσμο της επιθυμίας το άτομο μεταβαίνει πέρα από την κανονικότητα σε μία πληρότητα που μόνο με την νάρκωση των αντιδράσεων του επίσημου εαυτού και του κοινωνικού ελέγχου μπορεί να επιτευχθεί. Σε μία περιοχή του ημισυνειδητού ο εραστής αφήνει να επικρατήσει η 'σάρκα' ως

καθεστώς της ύπαρξης και πιθανά ως ο πραγματικός εαυτός.

«και την παράνομη επιθυμία της σαρκός των
εξέφρασαν δειλά, διστακτικά
Έπειτα ολίγα βήματα στο πεζοδρόμιο ανήσυχα, ως που εμειδίασα, κ' ένευσαν ελαφρώς».
(Η προθήκη του Καπνοπωλείου, Κ. Καβάφης, Ποιήματα (I):σ.85)

Στον Καβάφη η επιθυμία δεν έχει την ευκαιρία να ξεφύγει από τη σωματική της έκφραση και την παρόρμηση που ανεξέλεγκτα τον καταλαμβάνει και σχεδόν δαιμονικά τον καθοδηγεί μέχρι που πιθανά πάλι κάτι θα τον συνεφέρει εκ νέου στη κοινωνική του κανονικότητα. Ο 'έρωτας' εδώ είναι κυρίως σωματικός και κυριαρχείται από την σωματική ηδονή και από την οπτική αισθητική του σώματος που τον καταλαμβάνει σε ενατένιση και ρεμβασμό.

«Την εμορφιά έτσι πολύ ατένισα
που πλήρης είναι αυτής η όρασις μου».
(Έτσι Πολύ Ατένισα, Κ. Καβάφης, Ποιήματα(I):σ.83)

Σε όλη αυτή την ποιητική Το Πάθος, ως ζημία, ελάττωμα, αλλά και ως μέγιστο όφελος εναλλάσσεται στις αντιφάσεις της πράξης και της έκφρασης του ποιητή, που έχει όμως το αισθητικό μεγαλείο να μας το μεταφέρει σε μία πυκνή ποιητική εναλλαγή συναισθημάτων και να μας περιφέρει στα βιώματα του αλλά και συχνά στην οδύνη της εσωτερικής του τελικής κατάρρευσης της επιθυμίας που κλείνεται με δάκρυα και σφραγίζεται στο θάνατο της ύπαρξης σε μία τελετουργία μπρός σε 'μαυσωλείο λαμπρό'. Όπου βρίσκεται το στολισμένο αλλά άψυχο σώμα.

«Σαν σώματα ωραία νεκρών που δεν εγέρασαν
Και τάκλεισαν, με δάκρυα σε μαυσωλείο λαμπρό,
με ροδα στο κεφάλι και στα πόδια γιασεμιά-
έτσι η επιθυμίες μοιάζουν που επέρασαν
χωρίς να εκπληρωθούν χωρίς να αξιωθεί καμιά
της ηδονής μία νύχτα ή ένα πρωί της φεγγερό»
(Επιθυμίες: Κ. Καβάφης, Ποιήματα(I): σ.96)

Ο στολισμός της ενταφιασμένης επιθυμίας με 'ρόδα στο κεφάλι' με παραπέμπει στο ότι κάθε πράξη αποκλεισμού της επιθυμίας οδηγεί σε μία πραγματική απόκλιση από τον πραγματικό κόσμο και οδηγεί 'με το κεφάλι στολισμένο με ρόδα' δηλαδή πιθανά στη τρέλα και στην αναστολή της κίνησης της ζωής που τελικά μόνο ως όσφρηση της ενταφιασμένης και ακινητοποιημένης επιθυμίας 'στα πόδια γιασεμιά', μπορεί να υπάρξει. Σε αυτή την ερμηνεία ο Καβάφης είναι απόλυτος, δεν αναφέρεται μόνο στην καταγγελία μίας γενικής ψυχολογικής κατάστασης αποκλεισμού της επιθυμίας, αλλά και στις αποτυχίες - θανάτους επιθυμίας ως περιπτώσεις μεμονωμένες 'χωρίς να αξιωθεί καμιά της ηδονής μία νύχτα'. Δεν ταιριάζει στον Κ.Κ. μία δομική ανάλυση της αλλοτρίωσης της επιθυμίας στο άτομο, αλλά θέλει να δει τη δικαίωση της κάθε στιγμής, κάτι που για αυτόν προϋποθέτει μία γενναιότητα της ύπαρξης, που πρέπει να αφεθεί

στις απολαύσεις που πραγματεύεται και αναζητά ο συναισθηματικός εαυτός που κατασκευάζεται με τα υλικά ενός 'υπονοούμενου εσωτερικού εαυτού'

«Δεν εδεσμεύθηκα και πήγα. Τελείως αφέθηκα κ' επήγα
Στες απολαύσεις, που μίσο πραγματικές,
Μισό γυρνάμενες μες στο μυαλό μου ήσαν,
Επήγα μες στην φωτισμένη νύχτα.
Κ ήπια από δυνατά κρασιά, καθώς
Που πίνουν οι ανδρείοι της ηδονής.»
(Επήγα, Κ.Καβάφης, Ποιήματα(I): σ.59)

Ο Καβάφης αφήνει συχνά το έλλογο σε μία δεύτερη σκηνή, με μικρά δικαιώματα και ευκαιρίες να καθορίσει και να νομιμοποιήσει τον κοινωνικό εαυτό ως κατάσταση ενάντια στην ανδριοςύνη της ηδονής και της επιθυμίας που είναι αυτή που φέρνει στη νύχτα του εαυτού -'στη φωτισμένη νύχτα' -το φως της ύπαρξης. Προϋπόθεση και πλατφόρμα δράσης για το πέρασμα σε αυτή την φωτισμένη στιγμή είναι το 'αστικό' περιβάλλον του ποιητή που δίνει την δυνατότητα η 'άνομη ήδονή' να βρει τον δρόμο της εκπλήρωσής της. Η Πόλη είναι η περιοχή πραγμάτωσης της κρυφής επιθυμίας και η πλάνη/περιπλάνηση σε αυτή δίνει την ευκαιρία για το αρμονικό συνταίριασμα με τον κοινωνικο- έλλογο εαυτό που υπάρχει σε έναν άλλο δημόσιο χρόνο και σε άλλα δημόσιο τόπο.

Έστο ίδιο μοτίβο σε ένα πεζό του ποίημα ο Καβάφης αντιστέκεται σχεδόν με ένα πολιτικό μανιφέστο στον κλειστό 'οίκο' και ζητάει το παράθυρα ανοικτά στην παρέλαση του Συντάγματος της Ηδονής, που ως στρατιωτικός σχηματισμός θα εκπορθήσει πανηγυρικά τον κρυμμένο εαυτό, αλλά και -πιθανά (ερμηνεία Σ.Χ.) ως 'επαναστατικό' πολίτευμα του ολοκληρωμένου εαυτού- θα καταργήσει το καθεστώς της κακώς καμωμένης 'υποκριτικής' (Σ.Χ) κοινωνίας.

«Μη κλείεσαι εν τω οίκω σου και πλανάσαι με θεωρίας δικαιοσύνης, με τας περί αμοιβής προλήψεις της κακώς καμωμένης κοινωνίας. Μηλέγης, Τόσον αξίζει ο κόπος μου και τόσον οφείλω να απολαύσω. Όπως η ζωή είναι κληρονομία και δεν έκαμες τίποτε δια να την κερδίσης ως αμοιβήν, ούτω κληρονομία πρέπει να είναι και η Ηδονή. Μη κλείεσαι εν τω οίκω σου• αλλά κράτει τα παράθυρα ανοικτά, ολοάνοικτα, δια να ακούσης τους πρώτους ήχους της διαβάσεως των στρατιωτών, όταν φθάνη το Σύνταγμα της Ηδονής με μουσικὴν και σημαίας».
(Το Σύνταγμα της ηδονής: Από τα Κρυμμένα Ποιήματα 1877 - 1923, Ίκαρος 1993)

Ο Καβάφης κερδίζει τον χώρο της ελευθερίας των βιωμάτων του πραγματικού εαυτού που τον απομακρύνουν από τον 'υπονοούμενο-σκοτεινό άρρωστο- εαυτό' και τον ενταφιασμό της επιθυμίας στην τελετουργία του μαυσωλείου: (στην τρέλα ήτην λήψη φαρμάκων, στην βαρετή καθημερινότητα και ίσως στην κατάθλιψη), μέσα από τις συναντήσεις πάθους στη Πόλη.

«Χθες περπατώντας σε μία συνοικία απόκεντρη..
σαν πέρασ' από τον δρόμο τον παληό
αμέσως ωραίσθησαν από την γοητεία του έρωτος

τα μαγαζιά, τα πεζοδρόμια η πέτρες,
και τοίχοι, και μπαλκόνια, και παράθυρα
τίποτα άσχημο δεν έμεινεν εκεί..
η υποστασις μου απέδιδε την φυλαχθείσα ηδονική συγκίνηση»
(Κάτω από το Σπίτι, Κ. Καβάφης, Ποιήματα (I):σ.89)

Σε αυτό και άλλα πολλά ποιήματα ο Καβάφης όχι μόνο περιγράφει την ευκαιρία της πόλης να δώσει δικαίωμα στην επιθυμία, αλλά σχεδόν ταυτίζει τις δύο διαστάσεις σε ένα αισθητικό και ηδονικό σύμπλεγμα. Το περιβάλλον μεταβάλλεται σε κάτι που αισθητικό που όπως το ονομάζει «αμέσως ωραίσθησαν από την γοητεία του έρωτος τα μαγαζιά, τα πεζοδρόμια η πέτρες»

Ταυτόχρονα, όμως, η πόλη και ο επίσημος κόσμος της τον αποκλείει και τον αποξενώνει:

... «Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον
Ανεπαίσθητος με έκλεισαν από τον κόσμο έξω.
(Τείχη, Κ. Καβάφης, Ποιήματα(I):σ.106)

Αυτό που απομένει από την απόπτωση της επιθυμίας είναι η τελειωμένη ύπαρξη, ή η τρέλα, η βαθεία στροφή στον 'ξένο και εχθρικό που επιβάλλεται στο σώμα'

«Μέσα στο φόβο και στες υποψίες
με ταραγμένο νου και τρομαγμένα μάτια,
λυώνουμε και σχεδιάζουμε το πώς να κάμουμε
για να αποφύγουμε τον βέβαιο
τον κίνδυνο που έτσι φρικτά μας απειλεί ..
Άλλη καταστροφή, που δεν την φανταζόμεθα, έξαφνική, ραγδαία πέφτει επάνω μας,
και ανέτοιμους- που πια καιρός μας - μας συναιπέρνει»
(Τελειωμένα, Κ. Καβάφης, Ποιήματα (I), σ.19)

Δεν ξέρουμε με ποιο γεγονός ο Καβάφης συνδέει τον κίνδυνο που τον παρασύρει στην τελική καταστροφή και κλείνει τη πραγματική ζωή. Το ποίημα έχει γραφτεί το 1911 όταν ακόμα αναζητεί ακόμα και την ποιητική του ταυτότητα και καταξίωση.

Η ποίηση του Καβάφη δείχνει τη διαδρομή ενός ατόμου που μέσα από τον αισθητικό αναστοχασμό μετασχηματίζει την ατομική του αγωνία και οδύνη για την 'άνομη' επιθυμία σε μια εκστρατεία επιβίωσης και παραγωγής βιωμάτων που ιζηματοποιούνται σε μια αισθητική ποιητική μεταμνήμη που αφηγείται την ελευθερία των παρυφών της πόλης (παρά -δρόμοι, πρόστυχα δωμάτια, καπνοπωλεία κ.ά.). Οι παλινωδίες των συναισθημάτων του και του δύσβατου 'γενναίου' δρόμου που περιγράφει, καταδεικνύουν και τα όρια στα οποία ορίζονται τα γκρεμνά της τρέλας (borderline) και της αλλοτρίωσης του εαυτού. Ο Καβάφης είναι η ακραία βιωμένη περίπτωση ενός εσωτερικού ατόμου που αν δεν ήταν ποιητής θα μπορούσε πιθανά να βρίσκεται στην αντίθετη άλλη περίπτωση του ψυχωτικού ασθενή που αυτόακρωτηριάζεται -ευνουχίζεται γιατί δεν μπορεί να δεχτεί να δει το 'πέος' του και το σώμα του να εκτίθεται στην ηδονική 'φωτισμένη νύχτα', και

αντ' αυτού προτιμά τη νύχτα του εαυτού του, μέσα σε μία στην περικλειστη οδύνη της τρέλλας, όπως η περίπτωση του ψυχικά ασθενούς κυρίου Δ.¹⁸⁸.

Η αντιπαράθεση των δύο περιπτώσεων νομίζω ότι δίνει ορισμένες ευκαιρίες να εκμαιεύσουμε μία μετά θάνατο συνέντευξη από τον ποιητή συνομιλώντας με τα ποιήματα του και τα αποκαλυπτικά της γεγονότα!

Το συναίσθημα και η σχέση

Η ποίηση του Κ.Κ. αφήνει έξω από την επιθυμία τη συναισθηματική διάδραση ως σχέση ως μία σταθερή αναφορά και ως ένα διαρκές βίωμα ζωής. Κυριαρχείται από ένα ρεμβασμό για την ίδια τη πράξη, αλλά κυρίως για τον Άλλο που τώρα μπορεί να υπάρχει μόνο μέσα στους στίχους του. Η ανάκληση του βιώματος ταυτίζεται και συνυπάρχει μαζί με τον χώρο στον οποία συντελέστηκε -σπίτι, δρόμος, πόλη- η οποία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, 'αισθηματοποιείται' και γίνεται μία κυρίαρχη εικόνα στην ενατένιση και τον ρεμβασμό του, αλλά όπως λέει και ο ίδιος μιλάει για τον έρωτα ως ημιτελές και ανολοκλήρωτο γεγονός ως προς την πληρότητα του.

«Κάθομαι και ρεμβάζω -- Επιθυμίες και αισθήσεις
εκόμισα εις την Τεχνην - κάτι μισοειδωμένα,
πρόσωπα ή γραμμές - ερώτων ατελών
κάτι αβέβαιες μνήμες. Ας αφεθώ σε αυτήν.
Ξέρει να σχηματίζει - Μορφήν της Καλλονής
σχεδόν ανεπαίσθητως - τον βίο συμπληρούσα,
/συνδυάζουσα εντυπώσεις - συνδυάζουσα τες μέρες».
(Εκόμισα εις την τέχνη, Κ. Καβάφης, Ποιήματα(II): σ.27)

Η ποιητική του Τέχνη είναι αυτή που συμπληρώνει στη ζωή αυτό που στην πράξη ήταν ημιτελές και ανολοκλήρωτο έργο και πιθανά 'ντροπιαστικό'. Και σε άλλα ποιήματα του ο Καβάφης βλέπει αυτή τα φευγαλέα βιώματα να αποκτούν ένα διαχρονικό κέρδος μέσα στη ζωή του ποιητή.

«σαν να υποψιάζονται πως κάτι επάνω των προδίδει...
Πλήν του τεχνίτου πως εκέρδισε η ζωή
Αύριο μεθαύριο η μετά χρόνια θα γραφτούν
οι στίχ' οι δυνατοί που εδώ ήταν η αρχή των».
(Η αρχή των, Κ. Καβάφης, Ποιήματα(II): σ.22)

Ο Καβάφης ως κοινωνική - πολιτισμική υπόσταση

Ο Καβάφης είναι ένας αποφασισμένος μοναχικός ποιητής στη ζωή. Ανάμεσα στο βιώματα της

188. Επίσκεψη στο ΘΥΠ/Θεσ/νίκης στο πλαίσιο του ερευνητικού έργου InMed του Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Θέλω να ευχαριστήσω την καθηγήτρια Αναστασία Ζήση που μου έδωσε τη δυνατότητα να διαβάσω ανώνυμες συνεντεύξεις ψυχικά ασθενών που συλλέγει και αναλύει στο ερευνητικό πρόγραμμα InMed.

επιθυμίας που υπερασπίζεται και στην πραγμάτωση τους και την διαχρονική τους αναβίωση και επιβίωση στα ποιήματα του υπάρχει ένας πραγματικός κόσμος που έχει μικρή αξία, παρουσία και ενδιαφέρον. Αυτός ο κόσμος επανέρχεται έμμεσα κυρίως ως ‘ειρωνική’ διδαχή μέσα από τα ιστορικά του ποιήματα. Εκεί μας αφήνει να ακουμπήσουμε και να νοιώσουμε την σχέση του με τον κόσμο έξω, που όμως στην πραγματικότητα ήταν μια μοναχική καθημερινότητα ακόμα και περίοδο που πλέον θεωρείτο ένας αναγνωρισμένος ποιητής και ένα πρόσωπο που το περιέβαλαν με ενδιαφέρον οι άνθρωποι της τέχνης. Με κάποιο τρόπο ο Καβάφης ζει, επίσης, ένα είδος συναισθηματικού περιορισμού, ένα είδος μοναχικής ‘τρέλας’ όπου το ερωτικό βίωμα και η αναζήτηση του στην πόλη, είναι ο ένας και ο πραγματικός του εαυτός.

Ο Κωνσταντίνος Καβάφης κερδίζει τον χώρο της ελευθερίας των βιωμάτων του πραγματικού εαυτού, που τον απομακρύνουν μέσα από τις συναντήσεις πάθους στη Πόλη από τον ενταφιασμό της επιθυμίας στην τελετουργία του μαυσωλείου, όπως ονομάζει τον θάνατο της επιθυμίας (Κάτω από το Σπίτι, (Κ. Καβάφης, 1968: σ.89). Σε αυτά και άλλα πολλά ποιήματα ο Κ.Κ. όχι μόνο περιγράφει την ευκαιρία της πόλης να δώσει δικαίωμα στην επιθυμία, αλλά σχεδόν ταυτίζει τις δύο διαστάσεις σε ένα αισθητικό και ηδονικό σύμπλεγμα, η σωματική παρουσία και ηδονή κυριαρχεί στην ύπαρξη. Το περιβάλλον μεταβάλλεται σε κάτι που όπως το καταγράφει «αισθηματοποιήθηκες ολόκληρο, για μένα» (Στον ίδιο χώρο, Κ. Καβάφης, Ποιήματα (II), σελ.89).

Στο κείμενο θέλουμε να δείξουμε αυτή τη σωματικότητα της ποίησης του Καβάφη και το δέσιμο της με το χώρο της πόλης, ως χώρο της ηδονικής ελευθερίας και πραγμάτωσης του εαυτού. Η ποιητική προσέγγιση του βιώματος της ‘παράνομης ηδονής’ μας δίνει την ευκαιρία να προσεγγίσουμε τη δύναμη της αισθητικής ποιητικής αφήγησης ως μέσο συγκρότησης του κοινωνικού και του συναισθηματικού εαυτού. Μας βοηθάει πολύ να καταλάβουμε την ιδιαιτερότητα του Καβάφη αν αντιπαραβάλλουμε την ποιητική του και τα βιώματα του με την αφήγηση συνεντεύξεων ψυχικά ασθενών στην Βιογραφία των οποίων φαίνεται ότι κυριάρχησε αντίθετα ο περιορισμός του σώματος και της επιθυμίας κάτι που -πιστεύω- τελικά τους οδήγησε στην τρέλα και στην παράδοση του εσωτερικού εαυτού σε δυνάμεις ‘εξωτερικές’ και δαιμονικές. Στον ποιητή αντίθετα η παράλληλη προσέγγιση του βιώματος της ηδονής και της ελευθερίας δίνει την ευκαιρία να προσεγγίσει το υπαρξιακό όριο κυρίως μέσα από την ποιητική αφήγηση δημιουργώντας μία μεταμνήμη. Άνθρωποι, χώροι, αντικείμενα και γεγονότα, που ίσως και να μην υπήρξαν ποτέ, δίνουν την ευκαιρία για το πέρασμα του ποιητή στην εσωτερική αλήθεια. Η πόλη είναι το σκηνικό μέσα στο οποίο η διαλεκτική σχέση ανάμεσα στο πραγματικό και το ποιητικό πλάθεται και μετασχηματίζεται σε ένα μοναδικό αισθητικό γεγονός ‘αισθητικοποιείται, όπως λέει Καβάφης, και το ποίημα και ο ποιητής γίνονται ένα. Ο Heidegger θεωρεί ότι η τέχνη υπάρχει όταν η αλήθεια τοποθετείται μέσα στο έργο τέχνης και μέσω αυτής της ‘θέσης’, κάτι Νέο αναδύεται στη ύπαρξη¹⁸⁹. Η ποίηση του Καβάφη μοιάζει να ακολουθεί αυτό τον δρόμο στον οποίο μια βαθύτερη αλήθεια του ποιητή τοποθετείται στο σκηνικό της πόλης και στην αισθητική πραγμάτωση της επιθυμίας, ως ένα γεγονός που δεν αποτελεί ένα κάλεσμα στην μνήμη ή μία αφήγηση, αλλά μία ποιητική δημιουργία.

Η τελευταία περίοδος της ζωή του ποιητή, ένα σκηνοθετημένο σώμα στην ποίηση.

189. Heidegger, M. (1960). *Der Ursprung de Kunstwerks*. Stuttgart: Reclam, σελ. 34,108

Είναι γεγονός ότι την τελευταία περίοδο της ζωής του ο Καβάφης διάλεξε να ζήσει πλέον αποκλειστικά σε αυτό το σκηνοθετημένο περιβάλλον. Στο διαμέρισμα του χωρίς ηλεκτρικό με κεριά υποδεχόταν τους επιλεγμένους επισκέπτες του, επιλέγοντας τις θέσεις και τις λέξεις που θα πει και θα του πούνε. Το διαμέρισμα που επέλεξε σε μια ‘κακόφημη περιοχή πάνω από ένα πορνείο τον έφερε κοντά στο σκηνικό των ποιημάτων της εναγώνιας και ηδονικής επιθυμίας μακριά από την τακτοποιημένη μικροαστική ζωή. Μία πράξη που δεν είναι ιδιοσυγκρατική αλλά μία πράξη ανασύστασης του εαυτού και της ποιητικής του ταυτότητας. Προχώρησε σε μία συγκρότηση και διάνοιξη του Είναι του μέσα από μία οντολογία που το σώμα του και οι επιθυμίες του υπαγόρευσε και καθόρισε. Αυτή όμως η εξέλιξη κυριάρχησε σε μία περίοδο της ζωής του που αυτό το σώμα ήταν πλέον φθαρμένο και περιορισμένο. Η αλήθεια και η διάνοιξη του Είναι που έχει τεθεί εν’ Έργω¹⁹⁰ στη ποίηση του ολοκληρώνεται μέσα από μια διαλεκτική του χρόνου με μία ιδιοσυγκρατική κοινωνική υπόσταση.

Στο ποιητή βλέπουμε ένα μοτίβο διαλεκτικής πραγμάτωσης μέσα από τη σχέση σώματος και εκφραστικών μορφών (ποίησης) και ταυτόχρονα μια διαλεκτική του πραγματικού και του φανταστικού δημιουργημένου κόσμου. Οι αντιφάσεις που βιώνει και οι συγκρούσεις που αναδύονται σε αυτή τη διαλεκτική δημιουργούν μία ιδιαίτερη κοινωνική υπόσταση που σε άλλες περιπτώσεις μπορούν να οδηγήσουν στην τρέλα και την απομόνωση. Στον Καβάφη δεν συνέβη αυτό αντίθετα τα κοινωνικά και πολιτισμικά δίκτυα που ορθολογικά δημιούργησε¹⁹¹ γύρω από την ποίηση του και τον συμβολισμό της, όχι μόνο τον κράτησαν στον πραγματικό κόσμο, αλλά τον ανέδειξαν και ως έναν από τους μεγαλύτερους σύγχρονους ευρωπαίους ποιητές.

Ίσως πρέπει να αναζητούμε τώρα, μέσα στην καθημερινότητα των γεγονότων που μας περιβάλλουν, σε ποιο σημείο ο καθημερινός άνθρωπος ακολουθεί το ίδιο διαλεκτικό μοτίβο ποιητικής πραγμάτωσης στην ζωή του, αλλά και πώς ακόμα καλλιτέχνες από τον εικαστικό χώρο, και το χώρο της μουσικής ακολουθούν τον ίδιο δρόμο υπαρκτικής συγκρότησης όπως ο Καβάφης¹⁹². Αυτό είναι το σημείο που κατά την άποψη μου κάνει την ποίηση του Καβάφη τόσο ελκυστική πέρα από τον ορίζοντα των ‘βιωμάτων’ του, αλλά και των ‘ιστορικών ποιημάτων’ του που μας είναι τόσο οικεία και διδακτικά.

Αναφορές

Bolnow, O. Fr. (1990). *Mensch und Raum (Άνθρωπος και Χώρος)*, Stuttgart: Kohlhammer
Καβάφης, Κ.(1968). *Ποιήματα (I) 1986-1918*. Αθήνα: Ίκαρος.
Καβάφης, Κ. (1968). *Ποιήματα (II)1919-1933*. Αθήνα: Ίκαρος.

190. Heidegger, M. (2006). *Η Τέχνη και ο Χώρος*. Αθήνα: Ίνδικτος, σελ. 26

191. Χτούρης Σωτ. (2004). *Ορθολογικά Συμβολικά Δίκτυα*. Αθήνα: Νήσος.

192. Χτούρης, Σωτ. και Ζιώγας, Γ. (2007). *Οι Δεσποινίδες της Αβινιόν του Πάμπλο Πικάσο. Δίκτυα Τέχνης και Σχολές Τέχνης στις απαρχές του Μοντέρνου*. Αθήνα: Παπαζήσης.